

# ETICKÁ VÝCHOVA AKO SÚČASŤ UNIVERZITNÉHO VZDELÁVANIA NA PEDAGOGICKEJ FAKULTE TRNAVSKEJ UNIVERZITY V TRNAVE

*Blanka Kudláčová*

## Začiatky etickej výchovy na PdF TU

Študijný odbor **etickej výchovy** (ďalej EV) bol na PdF TU zaradený do študijného programu v akad. roku 1994/95. V súvislosti s tým bolo zriadené oddelenie EV, ktoré sa stalo súčasťou Katedry psychológie a pedagogiky (KPP). Táto skutočnosť bola reakciou na zavedenie EV ako povinného vyučovacieho predmetu na II. stupni základných škôl v šk. roku 1993/94<sup>1</sup> a na stredných školách v šk. roku 1995/96 a to v alternácii s náboženskou výchovou. Tým vznikla potreba kvalitnej pregraduálnej prípravy učiteľov EV na akademickej pôde, ktorá sa stala súčasťou univerzitného vzdelávania, konkrétne na pedagogických a filozofických fakultách.

Kreovanie nového odboru spojeného s prípravou učiteľov formou vysokoškolského štúdia v tomto predmete a vytvorenie priestoru pre jeho implementáciu a rozvoj, bolo na PdF TU jedným z prvých pokusov na Slovensku vôbec. Prvé inšpirácie a začiatky etickej výchovy na PdF TU sú spojené s menom jezuitu **p. Jozefa Opralu**, ktorého môžeme považovať aj za iniciátora etablovania súčasnej Katedry etiky a katechetiky na FF UKF v Nitre. Vytvoril pilotný študijný plán etickej výchovy na spomenutej katedre. Tento sa spočiatku realizoval aj na PdF TU. Treba spomenúť aj meno **Mgr. Ladislava Lencza**, iniciátora projektu etickej výchovy na Slovensku a procesu jeho implementácie do výchovno-vzdelávacieho procesu na ZŠ, ktorý dal prvú konkrétnu podobu myšlienke etickej výchovy na PdF TU. Bol externým pracovníkom katedry, pričom vyučoval predmety filozofická antropológia a dejiny etických teórií.

---

Učebné osnovy pre predmet EV pre 5. až 8. ročník ZŠ, schválené MŠ SR dňa 2. júna 1995, charakterizujú predmet EV takto: „*Etická výchova (spolu s inými učebnými predmetmi a opatreniami) sa zameriava na prevenciu mravnej devastácie mládeže, ktorá je v súčasnosti vážnou hrozbou. Na dosiahnutie tohto cieľa sa neuspokojuje s podávaním informácií o morálnych zásadách, ale aj účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu mravných noriem a napomáha osvojeniu správania, ktoré je s nimi v súlade. Pozitívnym cieľom predmetu je vychovať zrelú osobnosť, ktorá má vlastnú identitu a hodnotovú orientáciu, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálne (sociálne pozitívne) správanie a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Pripravujeme mladých ľudí pre život, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe, medzi národmi.*“

## Genéza koncepcie EV a jej aplikácia v študijných plánoch na PdF TU

**Ciele** v prvých rokoch existencie oddelenia EV boli tri:

1. vytvorenie teoretických filozoficko-antropologicko-etických východísk predmetu etická výchova (Žilínek, 2002; Kudláčová, 2003) a ich aplikácia a rozpracovanie v konkrétnych vyučovacích predmetoch,
2. v súlade s teoretickým východiskami postupná profilácia odboru etická výchova a vytvorenie študijného plánu etickej výchovy,
3. zavedenie niektorých etických disciplín do študijných plánov absolventov Pedagogickej fakulty TU v rámci tzv. predmetov všeobecného základu a tým zvýšiť úroveň etického vedomia všetkých jej absolventov (napr. základy etiky, profesijná etika).

V súvislosti s predchádzajúcimi cieľmi bol vytvorený aj **profil učiteľa etickej výchovy**, ktorý má byť (Kudláčová, 2003, s. 68):

### 1. Zrelou osobnosťou:

- s dostatočne jasnou orientáciou a nadhľadom v aktuálnych problémoch konkrétnej spoločnosti,
- so zdravou mierou sebaúcty a sebahodnotenia, zároveň však s triezvymi očakávaniami a nárokmi na seba a na žiakov,
- so schopnosťou motivovať žiakov, vzbudzovať a rozvíjať v nich túžbu a záujem po poznaní, lásku k vedomostiam a k hľadaniu pravdy o samých sebe a svojom mieste v živote.

### 2. Odborníkom, ktorý:

- je dostatočne vedomostne pripravený v svojom odbore a neustále sa v ňom vzdeláva,
- svoje etické pohľady vie racionálne podložiť a zargumentovať tak, aby boli zrozumiteľné pre žiakov II. stupňa,

### 3. Vychovávateľom, ktorý:

- neustále hľadá nové prístupy a metódy, ako konkrétne poznatky a hodnoty žiakom sprostredkovať,
- berie na seba zodpovednosť a angažuje sa za etické hodnoty, čo znamená, že vedie dialóg aj so sebou samým a so svetom, v ktorom žije,
- sám sa usiluje o pozitívne zmeny a napomáha vytváranie dobrých medziľudských vzťahov vo svojom bezprostrednom okolí.

Na základe špecifikácie teoretických východísk a prehodnotením prvých skúseností z vyučovania, bola v akad. roku 2000/01 zavedená prepracovaná koncepcia študijného plánu EV, schválená VR PdF TU. K ďalším zmenám v študijnom pláne došlo v akad. roku 2002/2003. V súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o VŠ, bolo treba pretransformovať doterajší systém štúdia na tzv. kreditový systém. Okrem tejto významnej úpravy, prišlo aj k ďalšej dôležitej technicko-organizačnej zmene. Štúdium na PdF TU prebiehalo vo všetkých študijných odboroch ako štvorročné. Počnúc akad. rokom 2002/03, sa s výnimkou študijného odboru učiteľstvo pre I. stupeň ZŠ, všetky študijné odbory na PdF transformovali na päťročné. Predĺženie dĺžky štúdia o jeden rok vyvolalo potrebu zasiahnuť aj do štruktúry študijných plánov. Čo sa týka EV, išlo o prepracovanie už vytvorenej koncepcie a doplnenie niektorých vyučovacích predmetov. Táto koncepcia sa aktuálne realizuje u študentov 1. až 3. ročníka. Študenti 4. ročníka sú poslednými študentmi nekreditového systému štúdia.

V súlade s novou sústavou študijných odborov VŠ vzdelávania a spomínaným VŠ zákonom, bola v roku 2004 vypracovaná v poradí už štvrtá koncepcia etickej výchovy na PdF TU. Etická výchova sa stala súčasťou študijného odboru učiteľstvo umeleckých a výchovných predmetov. Významnou zmenou je najmä systém trojstupňového VŠ vzdelávania, ktorý zakladá povinnosť vypracovania študijných programov pre I. stupeň (Bc.) a II. stupeň (Mgr.), prípadne III. stupeň (PhD.). Absolvent bakalárskych študijných programov učiteľstva je predovšetkým pripravený tak, aby mohol úspešne pokračovať v štúdiu tohto odboru na 2. stupni vysokoškolského vzdelávania. Študijný plán etickej výchovy, ktorý je v súčasnosti predmetom rokovaní akreditačnej komisie, je štruktúrovaný v súlade s uvedenou legislatívou pod názvom **učiteľstvo etickej výchovy v kombinácii**. V prílohe č. 1 a 2 uvádzame pripravované študijné programy - bakalársky aj magisterský.

### **Počet absolventov a študentov etickej výchovy**

Počet absolventov etickej výchovy k 1. 9. 2004 je 158. Ide o študentov EV v kombinácii s biológiou, slovenským jazykom a matematikou. Do kombinácie boli zvolené predmety, ktoré majú na ZŠ väčšiu časovú dotáciu, nakoľko predmet etická výchova má dotáciu len 1 hodinu týždenne. Takto sme eliminovali problém, ktorý by mohol v praxi vzniknúť študentom, ak by ukončili štúdium ako absolventi kombinácie predmetov s malou týždennou časovou dotáciou. Na menších ZŠ by im prakticky nebolo možné naplniť úväzok.

Tabuľka č. 1: Počet absolventov EV na PdF TU k 1. 9. 2004

1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04
28	18	20	25	25	22	20

Počet študentov, ktorí momentálne študujú v 1. až 4. ročníku je 123. V 1. a 2. ročníku máme toho času najväčší počet študentov EV v doterajšej histórii odboru vôbec, nakoľko o štúdium EV je stále veľký záujem.

Tabuľka č. 2: Počet študentov etickej výchovy v akad. roku 2004/05

1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
41	31	22	29

### **Organizačné začlenenie etickej výchovy**

Štúdium etickej výchovy je garantované, organizačne začlenené a gestorované Katedrou pedagogiky a psychológie. KPP je počtom členov najväčšou katedrou na PdF TU v Trnave. K 1. 9. 2004 má 12 pracovníkov na plný ustanovený týždenný pracovný čas a 6 pracovníkov na čiastočný ustanovený týždenný pracovný čas. V štruktúre katedier na fakulte má prioritné postavenie z toho dôvodu, že zabezpečuje výučbu najväčšieho počtu študentov v jednotlivých formách štúdia a prostredníctvom študijných predmetov pedagogicko-psychologického základu participuje na výučbe všetkých študentov PdF.

V súčasnosti KPP zabezpečuje pedagogicko-psychologické disciplíny pre všeobecný základ učiteľstvo všeobecno-vzdelávacích predmetov pre II. stupeň ZŠ a pregraduálnu a postgraduálnu prípravu študentov v nasledujúcich študijných odboroch a špecializáciách:

- etická výchova,
- majster odbornej výchovy (Bc., ext. forma),
- doplnujúce pedagogické štúdium pre absolventov neučiteľských odborov (ext. forma).

### **Profesijné zameranie KPP v budúcnosti a perspektívy štúdia EV**

Katedra pedagogiky a psychológie súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o VŠ a novou sústavou študijných odborov VŠ vzdelávania, má ambíciu vo významnej miere zabezpečovať, prípadne participovať:

a) na výučbe **pedagogicko-psychologického a sociálno-vedného základu** študijných programov v nasledovných študijných odboroch:

- učiteľstvo akademických predmetov (Bc., Mgr.),
- medziodborové štúdium učiteľstvo akademických predmetov a učiteľstvo umeleckých a výchovných predmetov (Bc., Mgr.),
- jednopredmetové štúdium učiteľstvo umeleckých a výchovných predmetov (Bc., Mgr.),
- čiastočne tiež v odbore predškolská a elementárna pedagogika (Bc., Mgr.),

b) komplexne zabezpečiť predmetovú špecializáciu etická výchova v dvojpredmetovom študijnom programe **učiteľstvo etickej výchovy v kombinácii** v rámci študijného odboru učiteľstvo umeleckých a výchovných predmetov (Bc., Mgr.),

c) v podstatnej miere zabezpečiť štúdium v študijnom programe **sociálna pedagogika a vychovávateľstvo** v študijnom odbore pedagogika (Bc., Mgr.).

Počnúc akad. rokom 2005/06 bude v akreditovanom študijnom programe možné štúdium učiteľstva etickej výchovy v kombinácii s matematikou, slovenským jazykom, anglickým jazykom a biológiou. Nóvu je, že študijné programy v medziodborovom štúdiu učiteľstvo akademických predmetov – učiteľstvo umeleckých a výchovných predmetov na PdF TU sú koncipované s ohľadom na prípravu absolventa vo výchovno-vzdelávacom procese v základných aj v stredných školách. Študijné programy tradične využívajú dvojpredmetové kombinácie, pričom sa berie do úvahy najmä možnosť kvalifikovaného vykrytia pracovného úväzku učiteľa, preto sa kombinuje jeden akademický predmet s jedným umeleckým, resp. výchovným predmetom.

V súlade s Pokynom MŠ SR č. 2004-8005/15678-E je od 1. 9. 2004 vyučovanie etickej výchovy v alternácii s náboženskou výchovou povinným aj na I. stupni ZŠ. Vzhľadom na nepripravenosť učiteľov predmetu EV pre tento stupeň, KPP pripravila dvojročné špecializačno-inovačné štúdium etickej výchovy pre absolventov učiteľstva I. stupňa ZŠ. Štúdium bude prebiehať v externej forme. Štúdium bude realizované počnúc letným semestrom ak. roka 2004/05.

## Príloha č. 1

### 1.1.1 a 1.1.3 (medziodborové štúdium) Učiteľstvo akademických predmetov a Učiteľstvo umeleckých a výchovných predmetov

Predmetová špecializácia: Etická výchova v kombinácii,

Bc.

Garant: doc. MUDr. ThLic. Marian Mráz, PhD.

Zoznam študijných jednotiek	Typ predmetu	Ročník	Semester	Kredity	Prednášky	Semináre	Cvičenia	Prax	Kontaktné hodiny spolu	Zabezpečuje
Základy filozofie	P	1	z	3	1	1			2	Mgr. A. Rajský
Filozofická antropológia 1	P	1	z	4	2	1			3	doc. Mgr. S. Gálik, PhD.
Dejiny etických teórií	P	1	z	4	2	1			3	doc. MUDr. ThLic. M. Mráz, PhD.
Etika	P	1	l	3	2				2	doc. MUDr. ThLic. M. Mráz, PhD.
Filozofická antropológia 2	P	1	l	4	2	1			3	doc. Mgr. S. Gálik, PhD.
Aplikovaná etika 1	P	2	z	4	2	1			3	doc. MUDr. ThLic. M. Mráz, PhD.
Religionistika	P	2	z	4	2	1			3	Mgr. M. Dojčár,
Aplikovaná etika 2	P	2	l	4	2	1			3	doc. MUDr. ThLic. M. Mráz, PhD.
Filozofia výchovy	P	2	l	4	2	1			3	doc. Mgr. Ing. Kudláčová, PhD., Mgr. Rajský
Teória a metodika etickej výchovy 1	P	3	z	6	2	4			6	doc. Mgr. Ing. B. Kudláčová, PhD., PaedDr. T. Jablonský
Sociálna patológia	P	3	z	4	2	1			3	doc. PhDr. M. Špánik, CSc., mim. prof.
Teória a metodika etickej výchovy 2	P	3	l	6	2	4			6	doc. Mgr. Ing. B. Kudláčová, PhD., PaedDr. T. Jablonský
<i>Súčty</i>				<b>50</b>					<b>40</b>	
Etické systémy náboženstiev	PV			3	2				2	Mgr. M. Dojčár,
Medzináboženský dialóg	PV			3	2				2	Mgr. M. Dojčár
Matrimoniagogika	PV			4	1	2			3	Mgr. I. Podmanický
Drogové závislosti a ich prevencia	PV			4	2	1			3	Mgr. Janka Žákovičová
Psychológia detí s postihnutím	PV			3	2				2	prof. PhDr. L. Požár, CSc., Mgr. E. Olachová
<i>Súčty</i>				<b>17</b>					<b>8</b>	
Súčet kreditov za povinné predmety:				50						
Súčet kreditov za povinne voliteľné predmety:				17						
Minimálny počet kreditov z PV predmetov, ktoré študent musí získať:				8						
<b>Minimálny počet kreditov zo študijného bloku etická výchova, ktoré študent musí získať:</b>				<b>58</b>						



## Literatúra

- [1] KUDLÁČOVÁ, B: Etika ako súčasť pregraduálnej prípravy budúcich učiteľov na PdF TU v Trnave. In: *Podnikání-globalizace-etika*. Hradec Králové: Prion, 2003, s. 66-71. ISBN 80-903188-3-5
- [2] ŽILÍNEK, M.: Teoreticko-projektová reflexia etickej výchovy. In: *Etika a etická výchova v školách*. Trnava: PdF TU, 2002, s. 45-54. ISBN 80-89074-23-5
- [3] *Akreditačný spis PdF TU*, 2004.
- [4] *Pokyn MŠ SR č. 2004-8005/15678-E z 20. 05. 2004*.
- [5] *Učebné osnovy pre predmet EV pre 5. až 8. ročník ZŠ*, schválené MŠ SR dňa 2. júna 1995.

---

doc. Ing. Mgr. Blanka Kudláčová, PhD.  
Katedra pedagogiky a psychológie  
Pedagogická fakulta TU  
Priemyselná 4, P.O. Box 9  
918 43 Trnava  
e-mail: [bkudlac@truni.sk](mailto:bkudlac@truni.sk)